

ACTNOW Bilgi Broşürü 6

OTİZM HASTALIĞININ TEMEL ÖZELLİKLERİ : OYUN VE DAVRANIŞ

Dr Avril Brereton tarafından hazırlanmıştır

Kısıtlı, tekrarlayıcı ve basmakalıp davranış alışkanlıkları ve ilgi alanları otistik çocukların **hepsinde** mevcuttur. Çocuğa otizm tanısı konulabilmesi için mevcut olması gereken temel özelliklerden biridir. Ancak her bir çocuk arasında bu davranışların ve ilgi alanlarının niteliği yaygın olarak farklılık göstermektedir.

Otizm hastalığında kısıtlı, tekrarlayıcı ve basmakalıp davranış, ilgi alanı ve aktivite alışkanlıklarının DSM – IV kriterleri şunlardır:

Aşağıdaki durumlardan en az birinin baş göstermesiyle oluşan kısıtlı tekrarlayıcı ve basmakalıp davranış, ilgi alanı ve aktivite alışkanlıkları:

1. yoğunlukları veya amaçları açısından anormal olan bir veya daha fazla kalıplaşmış ve kısıtlı ilgi alanı alışkanlıklarına karşı bir meşguliyeti içine alan durum;
2. Fonksiyonel olmayan belirli rutin veya adetlere açık ve kompulsif bir bağlılık;
3. Basmakalıplaşmış ve tekrarlanan motor alışkanlıklarına aşırı bağlılık (örneğin, el veya parmak çırpma veya bükme, veya bütün vücudun kullanıldığı karmaşık hareketler);
4. Nesnelerin parçalarıyla ısrarla meşgul olmak.

(American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association, 2000)

İlgi alanlarında kısıtlı alışkanlıklar

Otistik çocukların ilgi alanları kısıtlıdır. Otistik çocukların bir çoğu, başka aktiviteleri tamamen ihmal edecek kadar bazı konularla olağandışı bir şekilde meşgul olurlar. Okul-öncesi yaştaki çocuklar belli oyuncaklar veya karakterlere düşkündür, örneğin Thomas the

Tank Engine veya Buzz Lightyear gibi ve sadece bu oyuncaklarla oynarlar veya onlar hakkında televizyon programları veya videolar izlerler, piyasada başka bir çok oyuncak veya video olsa da. Favori olan oyuncaklarına veya video'ya erişim hakları kısıtlanırsa veya ellerinden alınırsa çocuk çok huysuzlaşabilir. Orta ve son çocukluk çağında, konuşabilen otistik çocukların belli bir konuya tutkusu olabilir, örneğin tren tarifesi gibi veya Titanik gibi. Çocuk bu konuyla ilgili bilgi toplayabilir ve başkalarına bu konuyla ilgili olarak devamlı konuşabilir veya bu konuyla ilgili olarak defalarca sorular sorabilir.

Rutinler ve adetler

Otistik olan çocukların bir çoğu, dışarıdan gözlemleyenlere amaçsız gözükken belli rutinleri ve/veya adetleri devam ettirmekte ısrar ederler. Buna örnek olarak gösterilebilecek bazı şeyler arasında belli bir bardaktan özellikle tek bir içecek türü içmek, sadece bir tanesini kullanacak olsa bile masadaki yerinde üç tane kaşığı bulunmasını şart koşturmak veya belli yerlere giderken özellikle hep aynı güzergahı kullanmak olabilir. Rutine veya ortama yapılacak değişikliğe karşı çoğu zaman direnç gösterirler ki örneğin, okula giderken yeni bir güzergah kullanıldığında, ev içindeki eşyaların yerleri değiştirildiğinde, veya yeni kıyafetler giyinmesi istenildiğinde, çocuk aşırı derecede huysuzlaşabilir.

Kendilerine özgü motor davranışlar

Otistik çocukların bir çoğu kendilerine özgü motor davranışlar sergilerler. El/kol çırpma, Hand/arm flapping, parmaklarıyla oynama, ayak parmakları üzerinde yürüme veya ayak üstünde dönmek sıkça görülür. Bir çok çocuğun kendilerine özgü sık sık tekrarladıkları beden veya yüz hareketleri vardır. Bazı çocuklar bu kalıplaşmış davranışlarla o kadar meşgul olurlar ki başka çok az şeyle ilgilenirler.

Parçalarla meşgul olmak

Otistik olan çocukların bir çoğu nesnelere bir bütün olarak ilgilenmek yerine, nesnelere parçalarıyla meşgul olurlar. Örneğin, oyuncak arabaların tekerleklerine aşırı ilgi duyabilirler ve onları döndürebilirler fakat arabayla bir bütün olarak ilgilenip oynamazlar. Çoğu zaman nesnelere nasıl hareket ettiği ile aşırı ilgilenirler ve otistik çocuklar tabak, top veya tekerlek gibi nesnelere döndürebilirler. Ayrıca dönen bir yelpazeyi de dikkatle izleyebilirler. Bir nesnenin ince ayrıntılarını gözleriyle dikkatle incelerler, örneğin bir masanın köşesi gib, veya bir tekerleğin parmaklarının desenini incelemek de sık görüldüğü gibi düğme veya çubük gibi nesnelere biriktirmek de sık görülür.

DSM-IV (American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association, 2000) zihinsel hastalıklar el kitabına göre otizm tanısı konulabilmesi için otistik çocukların bu kriterlerin **en az bir tanesini** sergilemesi gerekmektedir, ancak bazı çocuklar bunların hepsini sergileyebilir.

Oyun Becerileri

Otistik çocuklarda etkilenen diğer bir davranış ta oyun oynama kabiliyetidir. Her çocuğun gelişiminin önemli bir parçası günlerini faydalı aktivitelerle ve sosyal temaslarla doldurabilme kabiliyetidir. Tipik bir tarzda büyüyen çocuklar, günlerini çevrelerinde yaşayan diğer çocuklarla veya yetişkinlerle ilişki kurarak, yemek yiyerek, istirahat ederek ve gün içinde bir çok saat oynayarak geçirirler. Otistik olan küçük bir çocuk için bu kadar

çeşitli aktivite tipik bir durum değildir.

Yaratıcı ve hayal gücüne dayalı oyun oynama becerisinin eksikliği otizmin tanısal özelliklerinden biridir ve genelde otistik olan çocuklara oyun oynama becerileri öğretmek zorundadır. Hayal gücüne dayalı oyun oynama otistik çocuklar için özellikle zordur. Bir bakıma, oyun oynamak, zamanını sosyal temastan ve çevrelerinde olup bitenlere ilgi duymaktan yoksun olan adetleri ve tekrarlanan rutinleri yerine getirerek geçirmeyi belkide tercih edecek çocuklar için bir iş haline gelmektedir. (Yukarıda açıklandığı gibi) bu davranışlar o kadar yerleşmiş olabiliyor ki, daha faydalı, sosyal ve eğitimsel oyun oynama aktiviteleri için geriye zaman kalmıyor.

Küçük çocuklara oyun becerileri ne kadar erken öğretilirirse, adetlerin ve rutinlerin azalma şansının o kadar iyi olduğu bilinen bir gerçektir. Ayrıca, çocuğun izolasyonunu davetsiz olarak bölmenin onunla temas kurmak için önemli bir yol olduğu da bilinmektedir. Çocuğa oyuncak ve nesnelere teklif ederek ve çocuğun hoşlanacağı oyun rutinleri/oyunları kurarak bu elde edilebilir.

Çocuğa hem kendi başlarına hem de başkalarıyla oyun oynamayı öğretmek, bir çok önemli fonksiyonu yerine getirmektedir:

Çocuklar oyun yoluyla dünya hakkında bilgi sahibi olurlar.

Çocuğun iletişim kurma kabiliyeti sembolik bir şekilde oyun oynama kabiliyetine bağlıdır. Daha iyi oyun oynama becerileri daha iyi iletişim kurma becerilerine yol açabilir.

Oyun becerileri arttıkça, adetler ve rutinler genelde azalır.

Etkileşimli oyunlar, çocuğun kendi sırasını bekleme, paylaşma ve uyum sağlama gibi sosyal becerileri artırabilir.

Oyuncaklarla oyun oynama, çocuğa daha sonraki resmi eğitimi açısından önemli olan yeni becerileri öğretmek için bir fırsat sağlar. Bunun bazı örnekleri başkalarını dikkatle gözlemlenme, yapılan işe odaklanma, sıra bekleme, talimatlara uyma ve sohbet geliştirmek için fırsat ve konu yaratmaktır.

Copyright © 2009 [Monash University](#) ABN 12 377 614 012 - [Caution](#) - [Privacy](#) - [CRICOS Provider Number: 00008C](#)

Last updated: 11 February 2008 - Maintained by webmaster@med.monash.edu.au - [Accessibility information](#)

0
.000.0..